

Hoe lang nog?

Jimmy Nelson trekt de wereld over om traditionele stammen te fotograferen. Het resultaat is een fascinerend beeld van een verdwijnende wereld.

→ Exclusief in FD Persoonlijk een selectie beelden uit Nelsons boek *Before they pass away*.



Stam: Vanuatu

Land: Vanuatu-eilanden

Taal: De Vanuatu leven in kleine dorpen waar bijna altijd wel een tamara is te vinden: een speciaal pleintje om te dansen bij tamtam-muziek.

Eetgewoonten: Het traditionele gerecht van de Vanuatu is laplap, een padding van geraspte plantenvorteis en kokosmelk.

Jimmy Nelson is een idealist. Hij reist de hele wereld over om de laatste stammen op aarde te fotograferen. Hij weet: zijn foto's kunnen niet voorkomen dat traditionele samenlevingen als de Huli en de Drokpa zullen verdwijnen. De moderne tijd is allang bij ze doorgedrongen. Ook de Gauchos en de Goroka beginnen de dag met zoeken naar wifi. En de Chukchi en de Maori dragen gewoon spijkerbroeken. Het zal nog een paar jaar duren, maar het einde van hun cultuur en tradities komt er onherroepelijk aan.

Dat is pure verarming, voor de Huli en de Drokpa, én voor de hele mensheid. Daarom wil Jimmy Nelson ze allemaal voor de camera hebben gehad voordat ze er niet meer uitzien zoals ze eruitzien. Zodat de wereld weet hoe mooi ze waren.

Noem Nelson geen activist. Geen associatie met Greenpeace, alstublieft. 'Ik ben een realist.' Maar liever nog gebruikt hij het woord nostalgist. Dat woord mag dan niet bestaan in het Nederlands, het geeft wel aan wat hij is: een man die beelden verzamelt van een wereld die hij bewondert, maar waarvan hij weet dat ze gaat verdwijnen.

Naar Tibet

Jarenlang verdiende Nelson in Nederland zijn geld als reclamefotograaf. Toen vijf jaar terug de crisis kwam en er op de reclamebudgetten werd gekort, voelde hij dat snel en sterk in zijn portemonnee. Achteraf was dat het beste wat hem kon overkomen. Het bracht hem ertoe te gaan doen wat hij eigenlijk altijd al wilde doen: fotografie vermengen met antropologie en nostalgie.

Als jong jongetje en zoon van een Britse geoloog die voor Shell werkte, was hij de wereld overgevlogen en had hij al menig derde wereldland gezien. Na de kostschool ging hij niet naar de universiteit, maar trok hij naar Tibet. Hij voelde zich met zijn toen al kale hoofd een buitenstaander in de Britse upper class en wilde op zoek naar zichzelf. Dat lukte natuurlijk niet — ooit een 17-jarige ontmoet die zichzelf vindt? — maar in de Tibetaanse hooglanden werd wel zijn fascinatie voor andere culturen hoog opgepoekt en leerde hij fotograferen.

Vier jaar geleden besloot hij zijn oude hartstocht weer te volgen. Hij ging op zoek naar de laatste stammen ter wereld, om ze te fotograferen. 'Ik wil de rest van de wereld laten zien hoe mooi ze zijn en hen laten zien dat ze belangrijk zijn.' Het project kreeg de naam 'Before they pass away'.

Nelson, 45, heeft een duidelijk voorbeeld: Edward Curtis, de Amerikaanse fotograaf die van 1895 tot 1930 uitgebreide fotoreportages van Noord-Amerikaanse indianen maakte om een verdwijnende cultuur en afbrokkelende tra-



ditie vast te leggen. Curtis' tragiek was dat zijn grote roem kwam toen hij al dood was. Pas in de jaren zeventig zag de mensheid in wat een fantastisch tijdsdocument hij had gemaakt. Dat wil Jimmy Nelson nu ook.

Nelson bezocht de afgelopen vier jaar 35 stammen over de gehele wereld. In zijn benadering van de stamleden was hij zowel dwingend als nederig. 'Sommige stammen werkten mee zonder te weten waarom. Ze vonden mij een rare man, een kale Engelsman die begon te hullen als een foto er niet goed uitkwam.'

Soms ook kroop Nelson in een heel andere rol: die van onderdaan. 'Ik heb me laten slaan, heb op mijn knieën voor stamleden gezeten, klein en nederig. Je moet kwetsbaarder zijn dan

'Ik heb me laten slaan, heb op mijn knieën voor stamleden gezeten, klein en nederig. Dat werkten ze mee'

zij; soms moet je de ander het gevoel geven dat hij de baas is. Dan was dat duidelijk en werkten ze mee. Dan vonden ze het niet erg om drie dagen achter elkaar de berg op te gaan met mij voor één foto. Want uiteindelijk wil iedereen op de foto, is iedereen een beetje ijdel en trots op zichzelf.'

Edward Curtis kreeg in zijn tijd het verwijt dat hij de indianen te romantisch afbeeldde. Soms heroïsch, soms zacht, maar altijd met een begripvolle gloed overheen. Ook hier toont Nelson zich een trouwe leerling van de meester. 'Ik laat de stamleden zien op een romantische manier. Ze willen aangeraakt worden, net als andere mensen. Ze willen bemind worden.'

'Before they pass away' wordt op verschillende manieren aan de buitenwereld getoond. De Jimmy Nelson Pictures bv heeft in eigen beheer een omgekeerd groot, zwaar en prachtig fotoboek uitgegeven, in een oplage van 500 stuks. Het boek kost — inclusief drie art prints — 6000 euro (lezers van het FD krijgen korting, zie de aanbieding op pagina 26).

In augustus brengt de Duitse uitgeverij Te Neues een handelseditie in het Engels, Frans

en Duits op de markt voor 128 euro. Er wordt gewerkt aan een dvd, een tv-format en een cd met muziek die speciaal voor de tv-versie is gecomponeerd. Het Museum Volkenkunde in Leiden ruimt in 2014 zijn zalen in voor het project.

De stammen die Nelson bezocht heeft, zijn nog niet van hem af. Er is voor de realisatie van 'Before they pass away' een bv opgericht waarin investeerder Marcel Boekhoorn, mecenas van het project, de meerderheid van de aandelen houdt en Jimmy Nelson een minderheid. Tien procent van de winst van het project gaat terug naar de stammen door giften in natura. Nelson: 'Ik ga terug naar de stammen om ze het boek te laten zien. Ik wil dat ze zien hoe mooi ze zijn. En ik geef ze dan spullen die hen hopelijk helpen hun tradities langer te bewaren. Kamelen, kippen, paarden, net wat bij hen past.'

Jimmy Nelson is een ware idealist.

Alex Ruitenbeek

➔ Op de volgende pagina's ziet u een selectie uit 'Before they pass away'.

Een lid van de Huli-stam in Papoea Nieuw-Guinea kijkt toe hoe Jimmy Nelson zijn camera installeert in een snelstromende beek.



Mecenas Marcel Boekhoorn

Jimmy Nelsons grote voorbeeld Edward Curtis, de Amerikaanse indianenfotograaf, werd onder de arm genomen door John Pierpont Morgan, stichter van zakenbank J.P. Morgan. Nelson kwam in een vroeg stadium van zijn project 'Before they pass away' in contact met ondernemer-investeerder Marcel Boekhoorn. 'Jimmy's droom was op het moment dat hij mij kwam niet mijn droom, maar zijn hartstocht was onweerstaanbaar. En hoewel drie jaar geleden nog veel onduidelijk was aan het project, besloot ik Jimmy te helpen zijn droom te realiseren', schrijft Boekhoorn in het voorwoord van het boek.

Boekhoorn stopte 'een aanzienlijk bedrag' in het project, laat hij via een woordvoerder weten. 'Reken maar uit: drie jaar lang

zijn drie mensen de hele wereld overgevlogen.'

Al snel bleek 'Before they pass away' juist heel goed bij Boekhoorn te passen. Hij bewandelt hetzelfde levenspad als veel mensen die grote rijkdom vergaren: voeg of laat wordt de **fluitroep** in hen wakker. Alleen beseft Boekhoorn dat zelf nog niet, schrijft hij: 'Jimmy Nelson heeft mij op een pad gebracht dat ik zocht zonder dat ik dat zelf wist. Hij heeft me de mogelijkheid gegeven om de mensheid te helpen maar ook om haar iets beter te begrijpen. Dit is mijn kleine bijdrage aan een bewustere wereld, een wereld die boven materialisme en hebzucht verheven is.'



Bijzondere camera

Jimmy Nelson werkt met een **technische camera**, dat wil zeggen een camera waar lichtgevoelige platen ingestopt moeten worden en waarbij je niet door de lens kunt kijken. Hij stelde hem zelf samen uit diverse onderdelen om hem zo robuust mogelijk te maken — handig als je er een berg mee moet beklimmen — en om hem te strippen van overbodige functies — wel zo prettig als je er dagen mee moet sjoeswen.

Nelsons camera heeft twee pre's. Ten eerste de kwaliteit van de foto's: die blijven ook sterk uitvergroot **haarscherp**. Het tweede voordeel is sociaal: het duurt uren voordat de camera is opgebouwd en de fotograaf zijn objecten tot een compositie heeft gemaakt. Tijd waarin object en maker contact hebben en een **verbinding** aangaan. 'Dat contact is nodig om je te kunnen overgeven als geportretteerde.'



Stam: Kazakken

Land: Mongolië

Traditie: De Kazakken zijn bedreven in de adelaarsjacht. De roelvogels vangen konijnen, marmotten en zelfs wolven. Het vlees wordt gegeten, de huid tot bootjassen en laarzen verwerkt.

Vergevoonte: Zure melk is de favoriete drank. Die is goed te bewaren en dat past goed bij de nomadische levenswijze van de Kazakken.





Stam links: Karo
Land: Ethiopië
Traditie: Een jongen kan laten zien dat hij man geworden is ten dus mag trouwen door vier keer achter elkaar over de ruggen van een rij koeien te lopen. Zonder te vallen.
Geloof: De Karo zijn net als de verwante Dasaench, Bama en Hamar religieus afzeters. Ze hangen een mengeling aan van islam, protestantisme en animisme.



Stam rechts: Ladakhi
Land: India
Traditie: De Ladakhi komen elk jaar in september samen om te zingen, elkaar verhalen te vertellen en veel chang te drinken, hun eigen biersoort.
Dagelijks leven: De Ladakhi beseffen dat ze hoog in de bergen op elkaar zijn aangewezen. Zes tot tien families uit een dorp werken doorgevoers samen, zoals bij de oogst.





Stam: Samburu
Land: Kenia
Traditie: Het huwelijk bij de Samburu een aanenschakelingsceremonieën, met als sluitstuk de slacht van een stier in de tent van de jongehuwden. De stier moet worden binnengebracht door de moeder van de bruid. De voornaamste kwaliteit van een vrouw is haar vruchtbaarheid. Blijft ze kinderloos, dan wacht haar een leven vol vernedering.





→ Bekijk op de volgende pagina onze exclusieve lezersaanbieding.



Stam links: Huli
Land: Papoea Nieuw-Guinea
Traditie: De Huli sieren hun gezicht geel, rood en wit. Van hun eigen haar maken ze een pruik, die ze versieren met papegauwenveren.
Werkverdeling: De mannen jagen op wild in de hooglanden, de vrouwen bewerken het land en zorgen voor het hoofdhaar van hun gezin het vullen.



Stam boven: Himba
Land: Namibië
Traditie: Elke Himba behoort tot twee clans die van vaderskant en die van moederskant.
Geloof: De Himba geloven in één god, Muluru, de schepper van alles. Contact met het opperwezen is alleen mogelijk via mannelijke voorouders, vandaar dat het vrouwenlijk voor permanent onblijft.



Expositie

Het **Rijksmuseum Volkenkunde** in Leiden ruimt volgend jaar van april tot en met augustus de hele **expositieruimte** in voor *Before they pass away*. In elke zaal worden een of meer opgeblazen foto's van Nelsonts werk opgehangen, omgeven door gebruiksvoorwerpen van de betreffende stam. Het is de bedoeling dat de expositie na Leiden naar vergelijkbare musea over de gehele wereld gaat.